

**Historia Pelagiana Et Dissertatio De Synodo V.
Œcumenica In Qua Origenis ac Theodori Mopsuesteni
Pelagiani erroris Auctorum justa damnatio exponitur, &
Aquilejense Schisma describitur**

Noris, Enrico

Patavii, 1708

Cap. 2. Lerinenses Monachi Cassiano contrà Sanctum Augustinum
adhærent. De Hilario Episcopo Arelatensi id præsertim contrà vulgarem
sententiam evidenter ostenditur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72486](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72486)

ciisque perstringit: *Quæ si vera sunt, cur ipsi tam negligentes, ne dicam tam impii sunt, ut tam abruptam perniciem ab Ecclesiâ non repellant? Tam insani prædicationibus non resistant? nec saltem aliquibus scriptis eum, à quo talis emanat doctrina, conveniant? Magnâ enim gloriâ suâ humano generi consuluerint, si Augustinum ab errore revocaverint; ex quibus vivente Augustino nihil à Cassiano scripti emissum Iprensis contendit. Vossius etiam putavit in lib. de Hist. Latinis editas à Cassiano collationes anno 432. Sed planè uterque rejicitur ipsomet teste Cassiano, qui in præfatione librorum de Incarnatione contra Nestorium editorum anno 430. ait: *Absolutis dudum Collationum spirituum libellis sensu magis, quàm sermone insignibus, &c.* Ut interim fileam antè Sanctum Augustinum Honoratum decessisse, cui septem collationes, & præcipuè decimam tertiam, quâ Augustini doctrina pulsatur, Cassianus dicavit. Verborum verò Prosperi non is sensus est, qualem ille scriptor autumavit, sed dolere se dixit Prosper, quòd Cassianus illis de rebus ad Augustinum non perferberet eorum, quæ in dubium vocabat, comprobationem intellecturus, sed eidem occultis susurrationibus obloqueretur. Cæterum paulò post apertè collationes Cassiani nominat, ut mirum sit, Jansenium ex illâ Epistolâ in eam sententiam adductum, scribit enim: *Molestè ferunt, quòd his, quæ adversum excellentissimæ auctoritatis Verum inter multas Collationes asseruere, resistimus.**

CAPUT II.

Lerinenfes Monachi Cassiano contra Sanctum Augustinum adhaerent. De Hilario Episcopo Arelatenfisd præsertim contra vulgarem sententiam evidenter ostenditur.

EX dictis jam tandem patet, undè nam Semipelagianismus in Lerinam navigarit, nempe cum Cassiani collationibus Honorato Lerinensium Monasteriarchæ, atque Eucherio Monacho nuncupatis. Vignierius in præfatione ad opus imperfectum Sancti Augustini contra Julianum putavit, Faustum Lerinensium Abbatem ex Juliano ejusdem, quem eò appulisse scribit, sermonibus contrarias Augustino opiniones defendendas suscepisse; at ex iis, quæ narraturi sumus, germana ejus apud Lerinam morbi origo innotescet. Anno 428. florebant in insulâ, uti diximus, Honorati discipuli Maximus Abbas, Hilarius Arelatenfis, Faustus postea Rejorum Antistes, Lupus Trecentis cum Vincentio fratre, quem auctorem commonitorii vulgò faciunt, illisque proximus Eucherius Lugdunensis, quo impellente Cassianus collationem memoratam decimam tertiam, aliaque sex insuper procuderat; qui verò ex iis in Cassiani partes transferint, paucis ostendam. Et quidè cum nulla Honorati, nec Maximi, nec Lupi scripta extant, nil finiftri de illis suspicari fas sit; turpe enim est Sanctos illos viros, quorum errata nullo certo testimonio constant, in depravatæ sententiæ suspicionem vocare; utinam & de reliquis syncellitibus tam sanctè judicare possimus, sed illis nulla per nos injuria importabitur, ita enim tunc illis sentire licuit, quando res quæstionis erat, non dogmatis, atque exceptâ illâ Augustini sententiâ de prædestinatione gratuita ad fidem, à quâ prorsus abhorrebant, in aliis adversus Pelagianos cum eodem S. Doctore conveniebant.

Faustum, qui anno 433. Lerinensium Abbas renunciatus fuit, ut inferius nobis describetur, fuisse

post Cassianum Semipelagianorum Coriphæum nulli dubium est; extant enim de gratiâ, & libero arbitrio duo ab eodem scripta volumina, in quibus Cassiani errores apparent; undè & ejusdem libri in Romanâ Synodo à Sancto Gelasio Augustinianæ doctrinæ tenacissimo rejecti sunt, eisdem etiam impugnavit Sanctus Fulgentius noster Ruspensis, aliique ut fufius ex dicendis constabit. Hæc de Fausto Monachorum Scytharum ad Sanctum Hormisdam Papam Oratores scripsere ad Sanctos Episcopos Africanos, quorum Princeps laudatus Fulgentius erat: *Libros Faustii Galliarum Episcopi, qui de Monasterio Lerinensi proventus est, contra prædestinationis sententiam scriptos esse, non dubium est: Lib. de Incar. & Grat. cap. 8.* Sed & Vincentium Lerinensem Cassiano, atque Abbati suo Fausto mordicè contra Augustinum adhæsisse cap. 10. apertè ostendam, idque non utrunque probabilibus conjecturis evincam, sed ex illo ipso commonitorio, ut mirari fati non desinam, viros eruditos, qui laudatum volumen notis illustrarunt, eos in illo nævos non adnotasse.

Porrò cæteris Lerinensibus Hilarius Arelatenfis, & literarum, & sanctitatis gloriâ superior non modò cum memoratis concellit Cassiani sententias defendavit, verum etiam anno 429. ad Arelatensem cathedram promotus præcipuus inter illos habebatur, qui à Sancto Augustino in quæstione de prædestinatione discedentes Cassiani partes fovebant. Video hæc in re mihi esse luctandum cum Augustiniani nostri instituti viris doctissimis, eruditissimisque, qui duce nunquam satis laudato Ecclesiasticorum annalium Scriptore ad annum 426. Hilarium Arelatensem Sancti Augustini discipulum, illiusque adversus Semipelagianos propugnatorem strenuissimum publicarunt; & ita planè de Hilario post Baronium sensere Marquez, Herrera, Crusenius, meique amantissimus, ac de Augustinianâ Republicâ benemeritus Aloyfius Torellus, quorum sententiam adeò evidenter refellam, ut minimè dubitem, nostros homines à vulgari, ac inveteratâ illâ opinione jam tandem discessuros. Sanctus Prosper datâ ad Augustinum Epistolâ omnium, quæ à Cassiano, ac sectatoribus contra ejusdem de prædestinatione gratuita sententiam in Galliis disputabantur, certiore faciens, ut editis libris adversantium impetum retunderet, eundem rogavit, addiditque hæc ipsa: *Speramus non solum remittentem nostram disputationum tuarum præsidio roborandam, sed etiam ipsos, quos meritis, atque honoribus claros caligo istius opinionis obscurat, defæcatissimum lumen gratiæ recepturos; Nam UNUM eorum præcipuè auctoritatis, & spiritualium studiorum virum Sanctum Hilarium Arelatensem Episcopum, sciat Beatitudo tua admiratorem, sectatoremque in aliis omnibus tuæ esse doctrinæ, & de hoc, quod in querelam trahit, jam pridem apud Sanctitatem tuam sensum suum per literas velle conferre. Sed qui a utrum hoc facturum, aut quo sine sit facturum, incertum est &c.* Clarius ne à Prospero poterat Hilarius Arelatenfis inter Semipelagianos connumerari? Tradit, insignem hunc Arelatensem Episcopum esse UNUM eorum, nempe Semipelagianorum, quos eâ in Epistolâ describit, qui gratuitam prædestinationem ad initium fidei ab Augustino assertam IN QUÆSTIONEM TRAHEBAT. Alter etiam Hilarius Augustini discipulus, & Monachus Augustinianus, qui tunc in Galliis unâ cum Prospero contra Cassianum, & assecclas acerrimè pro Magistri doctrinâ depugnabat, literas de eorundem Semipelagianorum opinionibus unâ

H cum

cum laudatâ Prosperi Epistolâ ad Sanctum Doctorem perferendas scripsit, in quibus de Hilario Arelateni planè Prosperi dictis conformia narrat: *Sed planè, inquit, illud tacere non debeo, quòd se dicant tuam Sanctitatem hoc excepto in factis, ac dictis omnibus admirari.* De Hilario Episcopo dicit Prosper in Epistolâ ad Augustinum: *admiratorem, sectatoremque in aliis omnibus tuæ esse doctrinæ, & de hoc, quod in querelam trahit &c.* At Sanctus Augustinus utriusque literis duos libros reposuit de Prædestinatione Sanctorum, ac de Dono perseverantiæ in scriptos, in huius verò posterioris cap. 21. de Hilario Arelateni hæc illis rescripsit: *Videant tamen ii, nempe Hilarius, sociique, quibus amantibus me ingratus esse non debeo, qui PRÆTER HOC (depravatè enim in editis libris propter hoc legitur) quod in quæstionem venit, omnia mea, sicut scribitis, se profitentur amplecti: videant, inquam, utrum in primi libri posterioribus partibus eorum duorum, quos mei Episcopatus initio, antequam Pelagiana hæresis appareret, ad Simplicianum Mediolanensem Episcopum scripsi, remanserit aliquid, quo vocetur in dubium, gratiam Dei non secundum merita nostra dari, & utrum ibi non satis egerim, etiam initium fidei esse donum Dei; Et utrum ex iis, quæ ibi dicta sunt, non consequenter cluceat, etsi non sit expressum, etiam usque in finem perseverantiæ non nisi ab eo donari, qui nos prædestinavit in suum regnum, & gloriam, & postea: Undè recolant adversus hæresim Pelagianam jam ante aliquot annos ista dicta esse, atque conscripta, quæ nunc eis displicere mirandum est.* Ergo teste Sancto Augustino Hilarius Episcopus Arelatenis in quæstione de initio fidei, ac Dono perseverantiæ ab eisdem sententiâ abhorrebat, at PRÆTER HOC omnia Sancti Doctoris dicta se profitebatur amplecti, quod tamen illi posse displicere Augustinus mirabatur. Ex his palam fit, Sanctum Hilarium Lerinensem Monachum, dein celeberrimum Galliarum Episcopum cum Casiano contrâ Augustinum eâ in quæstione conspirasse.

Baronius ad annum 426. laudatâ Prosperi Epistolâ textum emendat, atque ab Hilario Episcopatum removet, scribens id ex margine, ubi Hilarius Episcopus designabatur, in codicem irrepsisse; putat enim eas Prosperi literas datas anno 426. quo tempore Honoratus erat Episcopus Arelatenis, quem etiam diu superstitem facit sub Cœlestino, & Sixto III. Pontificibus. Vossius huic ipsi fundamento innixus codicem corrigendum putat, in locum Hilarii Honorato substituto. Hic quidem Hilarium Arelatensem; uti Semipelagianum à Prospero notari animadvertit, sed cum arbitraretur loqui Prosperum de Episcopis, quos meritis, & honoribus claros affirmavit, ea de Honorato intelligenda esse existimavit Hilario etiamnum Lerinam incolente.

Sed isti Scriptores in eo decepti sunt, quòd duos Hilarios in unum, eundemque confuderint, cum tamen Hilarius, qui de Semipelagianis ad Augustinum scribit, longè diversus ab Hilario Arelateni Episcopo sit, ut olim præmonuit Bellarminus in Catalogo Scriptorum V. *Hilarius.* Etenim Hilarius Arelatenis sententiâ Sancti Augustini in quæstionem traherat, alter verò hæc ad Sanctum Patrem scribit: *Nolo autem Sanctitas tua sic me arbitretur hæc scribere, quasi de his, quæ nunc edidisti, ego dubitem.* Hilarius Arelatenis nunquam vixit in Africâ, sed juvenis Arelatè à Sancto Honorato Abbate ad meliorem frugem revocatus fuit; alter autem testatur, se in Africâ fuisse Augustini discipulum: at de his iterum sermo redibit. Præterea Hilarius, qui ad Augustinum scribit,

Prosperum rogavit, ut longioribus literis Semipelagianorum querelas ad Augustinum deferret: *Egi, inquit, cum viro tum moribus, tum eloquio, & studio claro, ut quanta posset collecta suis literis inimitaret, quas conjunctas his destinare curavi.* De Episcopo verò Arelateni ait Prosper: *Jam pridem apud Sanctitatem tuam sensum suum per literas velle conferre; sed quia utrum hoc facturus, aut quo fine sit facturus, incertum est &c.* quæ de Hilario in defendendo Augustino collegâ, cujus instantiâ literas exaratas unâ cum illius Epistolâ in Africam deferendas sciebat, nullo pacto intelligi possunt.

Sed omne dubium absolvemus, si quo anno Hilarius Arelatenis Episcopus factus sit, ostendamus. Bollandus ad diem 16. Januarii non constare ait, quot annis federit Honoratus Arelatè, undè & initia dignitatis Hilarii successoris eidem incerta sunt; Baronius in Martyrologii notis ad eandem 16. Januarii scribit, vixisse Honoratum sub Sixto qui anno 432. Pontificatum inivit, cujus sententiâ Vossius accedit lib. 6. Hist. Pelag. thesi 14. Sed mihi res certa est. Honoratum anno 426. exeunte Episcopum habemus ex Chronico Prosperi, quod Auctores illi probè affirmant, quem tamen parvo tempore sacris Arelatenibus præfuisse tradit ejusdem successor Hilarius in Oratione de Sancto Honorato cap. 6. apud Bollandum: *In summâ ex illo brevi, quo vobis indultus est tempore facile metiri datur &c.* Hocce verò breve tempus biennii spatio circumscribitur ab Honorato Episcopo Massiliensi in Vita Hilarii Arelatenis apud Surium die 5. Maii cap. 3. *Emenso, inquit, biennio cum ad meriti proprii percipiendum ex merito præmium ex vitâ istius cursu Beatus Pontifex vocaretur Honoratus, missis Epistolis, ut extremis suis interesse deberet, admonuit, nempe Hilarium. Itaque anno 429. die 16. Januarii, quâ die ab Ecclesiâ Honorati memoria recolitur, obiit idem Episcopus emenso biennio, ex quo circâ finem anni 426. in occisi Patrocli locum subrogatus fuerat. At verò Honorato statim à populo substitutus est Hilarius, qui illuc evocatus fuerat ab eodem, quò morienti adestet. Habemus aliud pro hoc ipso confirmando testimonium. Sanctus Germanus Antiodorensis Episcopus cum anno 429. ut scribit Baronius, verius anno 430. ut dicemus, ex legatione Britannicâ in suam Urbem rediisset, statim ob cives gravissimorum tributorum onere sublevandos Arelatè ad Auxiliarem Præfectum Prætorio Galliarum se contulit, ita Constantius lib. 1. cap. 29. apud Surium die 30. Julii: *Et pro quiete, inquit, vel requie quæsturus remedia civitati post marina discrimina labores terrenæ expeditionis ingreditur.* At idem Auctor cap. 23. scribit eo tempore Hilarium fuisse Episcopum Arelatensem; *Illustratur eo tempore civitas Hilario sacerdote multimodâ virtute pretioso.* Quare anno 430. Hilarius erat Episcopus. At id temporis alter Hilarius, qui auctor est Epistolæ ad Augustinum, erat laicus, ut patet ex literis Sancti Cœlestini ad Episcopos Galliæ, ubi etiam cap. 1. postponitur Hilarius Prosperi, quas literas datas esse post annum 430. certum est, nam defuncto Augustino emissæ sunt. Cum verò Prosper vocet Hilarium Episcopum, eodem tempore Hilarius alter non modò se Laicum testatur, sed etiam alterum Hilarium Episcopum hæc describit in Epistolâ ad Augustinum: *Sunt ex parte tales Personæ, ut his consuetudine Ecclesiasticâ Laicos summam reverentiam necesse sit exhibere; Quod quidem ita curavimus Deo jurante servare, ut cum opus fuit, non taceremus, quæ ad quæstionis hujus assertionem exi-**

guitas

quitas nostrarum vivium suggererat. Sed de his jam fatis.

Baronius Hilarii dignitatem ex literis Prosperi abrafit ex pravâ verborum Eucherii intelligentiâ; hic enim in Epistolâ paræneticâ ad Valerianum recitatis plurimorum exemplis, qui divitiis, ac supremarum dignitatum titulis dimissis sacris se se addixerant, *Hilarius, inquit, nuper, & in Italiâ nunc Antistes Petronius ambo ex illâ plenissimâ, ut ajunt, mundanæ potestatis sede unus in religionis, alter in sacerdotii nomen ascendit*, addit hoc scholion Annalium scriptor: *Hæc Eucherius cùm creatus est Petronius Episcopus Bononiensis perseverante Hilario in vitâ Monasticâ: Ad annum 426. num. 22. At Petronius electus est Episcopus Bononiensis anno 430. ut tradit Sigonius magni nominis scriptor in historiâ Bononiensi. Verùm quis non videat oppositum, & quidem apertè colligi ex Eucherii verbis, etenim nuper refertur ad nunc, quasi diceret, Hilarius nuper Episcopus in Galliâ, & nunc Petronius in Italiâ, aliâs sensus, ac proprietatis dictionis omninò corruptitur. Quare cùm Petronius anno 430. Episcopus renunciatus fuerit, anno 429. idem Hilarius Antistes dictus est.*

Sed quid de meis Augustinianis dicam? Etenim Marquez, Herrera, Crusenius, Staibanus cæterique, quos novissimè Aloysius Torellus in sæculis Augustinianis ad annum 400. & seq. secutus est, cùm in Epistolâ Hilarii ad Augustinum legerent: *Sufficiat mihi pena mea, quod à presentie tuæ deliciis exulatus, ubi salubribus tuis uberibus nutrebar, non solum absentia tuâ crucior, &c.* queis se Augustini discipulum in Africâ fuisse significat, Augustinianum illum Monachum arguentes, nec ab altero Hilario distinguentes, eundem Arelatensem Archiepiscopum faciunt: imò Torellus cæteris animosior Augustini regulam Lerinensi Monasterio ab eodem Hilario ex Africâ invectam ad annum quadringentesimum imaginatur Tomo I. sæcul. Augustinæ. anno eodem. Verùm isthæc à nemine admitti possunt. Hilarius Arelatenfis Episcopus nunquam fuit in Africâ, neque ab Augustino Monasticam vestem accepit; id enim minimè tacuisset Sanctus Honoratus Episcopus Massiliensis, qui Hilarii vitam diligentissimè descripsit, quem quidem Hilarii meritorem vocat Gennadius cap. 99. de Illustr. Scriptoribus. Hilarius ipse in oratione de laudibus Sancti Honorati ad Arelatenfes recitatâ testatur, se deliciis terrenis immersum ad Monasticam vitam peragendam ab Honorato Abbate persuasum. *Venit, inquit, meque in illis jam amissis nimis amicum seculo, & contumacem Deo ut seductor, & verax ad amorem Christi blandâ manu tentat.* Illud verò de illatâ Galliis ab Hilario anno 400. Augustini regulâ falsum est: eo anno exeunte, aut insequenti Hilarius natus erat; nam quadragesimo octavo ætatis anno eundem obiisse scribit Sanctus Honoratus, mortuum autem anno 449. ex Sancti Leonis Papæ Epistolâ inferius cap. 12. dicemus. Hinc cadunt conjecturæ illæ, quibus nostri moti sunt ad Hilarii Augustinianum Monachatum asserendum, quod unâ cum Prospero strenuissimus fuerit Augustinianæ doctrinæ defensor, nam teste Prospero unus eorum fuit, qui Augustini de prædestinatione doctrinam in questionem traheret.

Cùm Hilario adversus Sancti Augustini doctrinam sensere ejusdem concellitæ Faustus, & Vincentius Monachi, ut indicavimus; Hilarii verò amicissimus Eucherius, cujus præsertim precibus Cassianus collationem XIII. exaravit, à Sancti Augustini de prædestinatione gratuitâ sententiâ non recessit, ut cap. 12. dicitur.

Lerineses Monachi fuerint ne Augustiniani? Illorum initia eâ occasione indagata, ac de variis Monasteriorum Gallia regulis usque ad Pontificatum Sancti Gregorii Magni plura adnotata. Agaunenses, itemque Furenses in Galliâ Monachos Augustinianos fuisse ex eorundem Regulâ demonstratur.

Intelligo, Augustinianos nostros Lerinense Monasterium sub Augustini regulam antiquitè adactum asserere, existimantes, unicam S. Patris regulam in Occidente usque ad S. Benedicti tempora viguisse, imò eosdem Lerineses ab Hilario Arelatenfi Augustini discipulo ad ejusdem doctrinam toto conatu defendendam ardentius inflammatos. Hinc Augustinus Lubin Galliarum Regis Chorographus, qui sacros Martyrologii Romani fastos geographicis tabulis summâ cum laude nuper illustravit, hæc scribit: *Lerineses Acceperunt se Sancti Augustini discipulos dicebant, an doctrinâ? an vitâ instituto? an utroque? At postremum approbat; quæ sanè sententia modò mihi excutienda est; Cùm verò videam, celeberrimi illius monasterii initia ab aliis minus rectè statui, hæc quoque nobis indaganda sunt; Et quidem hoc secundum prius expediendum videtur.*

Scriptores plerique Baronii, ac Barralis chronologiam secuti circâ annum 375. Lerinensis cœnobii initia locant, quod probari nullâ ratione nobis potest. Certum est eo tempore, quo S. Honoratus cum sene Caprasio Lerinam primùm ingressus est, sedisse apud Foro-Julium Leontium Episcopum; etenim ob id præsertim Honoratus Lerinam elegit, ut Leontio de proximo frueretur. Do verba Hilarii Arelatenfis Antistitis, atque Honorati discipuli cap. 12. de Vitâ S. Honorati: *Vacantem itaque insulam obnimitatem squalloris, & incessam venenatorum animalium metu alpino baud longè jugo subditam petiit propter secreti opportunitatem, sancti, & beatissimi in Christo viri Leontii Episcopi oblectatus vicinâ, & charitate confrictus.* Habuit tunc Honoratus comitem, imò magistrum S. Caprasium, quo etiam socio usus est, dum in Peloponnesum transfretaret, hæc eodem Hilario cap. 2. scribente: *Ne quid tamen juvenili ausu temerè ab ipsis inceptum putaretur, assumunt, nempe Honoratus, ejusque frater Venantius, senem perfectæ, consumatæque gravitatis, quem semper in Christo Patrem computantes Patrem nominarunt, sanctum Caprasium Angelicâ adhuc in terris conversatione degentem.* Erat ergo tunc Caprasius, cùm in Græciam navigarunt, ferè sexagenarius. At Caprasium diem obiisse inter annum 445. & 449. certum est; Nam morienti Caprasio Kal. Junii adfuerit Hilarius Arelatenfis, Theodorus Foro-Julienfis, ac Maximus Rejenfis. Hæc testatur S. Honoratus Massiliensis in Vitâ S. Hilarii cap. 5. apud Surium die 5. Maii: *Cùm Caprasium infirmitate fatigari corporeâ certis nunciis comperisset, ad ejus occursum celeri se festinatione proripuit &c. In eodem loco tunc temporis S. Faustum Presbyterum & Abbatem ita futurorum præsciis honoravit, ut inter se, & sanctos sacerdotes Theodorum, & Maximum medium compelleret resicere.* At cùm Hilarius obierit anno 449. die 5. Maii, ut ex Tirone Prospero, & S. Leonis literis ad Ravennium cap. 12. dicemus, citrà illum annum Caprasii mors retrahenda est. Rursus anno 445. nondum apud Foro-Julium sedebat Theodorus, sed hujus decessor Leontius, nam eo anno